

Stiklestad for nye tusen år

Plan for ny hovedutstilling og stedsutvikling
Forprosjekt fase 1, desember 2024

Innhold

Bakteppet	5
Formål	7
Stiklestad, SNK og samfunnsoppdraget.....	8
Eksisterende situasjon og behov	10
Bærekraft som fundament	12
Ny hovedutstilling	14
Målgrupper	16
Møtestedet	18
Panoramarommet	19
Stiklestad kirke og landskapet	20
Ny ankomst: Våpenhuset.....	22
Borggårdsstua	23
Bakgården	24
Magasin og universell utforming	26
Opplevelse, kundereise og ringvirkninger	27
Tverrsnitt	30
Arealplaner og romprogram	32
Tidslinje og fremdriftsplan	34
Finansiering	35
Kalkyler.....	36
Delprosjektene Olavshaugen og Stiklestad amfi.....	37

Nasjonaljubileet 2030

Tusenårsjubileet for slaget på Stiklestad har tittelen *Nasjonaljubileet 2030 – Norge i tusen år*. Det er opprettet en nasjonal jubileumskomite ledet av stortingspresidenten. Museene Arven ved SNK er jubileumssekretariat. SNKs arbeid med jubileet har to perspektiver: 1. Det nasjonale som bla. inkluderer en jubileumsstafett som involverer hele landet og 2. Det stedlige gjennom *Stiklestad for nye tusen år*. Det overordnede målet er å skape et jubileum preget av storslåtte opplevelser, meningsfulle møter og varige verdier for både dagens og fremtidens Norge.

Bakteppet

Slaget på Stiklestad 29. juli 1030 er en av de mest symbolsterke hendelsene i norsk historie. I forlengelsen har Stiklestad i snart tusen år hatt en unik posisjon som slagsted, symbolsted og arena for meningsbrytinger.

I dag har Stiklestad Nasjonale Kultursenter (SNK) et spesielt ansvar for Stiklestad og for historiene knyttet til Olav Haraldsson/Olav den hellige gjennom tusen år, også kjent som olavsarven. I tillegg kjennetegnes museet SNK av sitt særlige fokus på dialog og demokratisk beredskap. Stiklestad kirke, reist på stedet legenden sier at kongen døde, er den historiske kjernen på et sted preget av et mangfold av kulturminner, bygninger og formidlingsarenaer. Stedets formidlingskraft og museets samfunnsrolle forringes imidlertid av en hovedutstilling fra 1992 med betydelige behov for oppgradering. Stedet som helhet er også fragmentert og lite lesbart.

I en verden preget av økende polarisering og at kunnskap betviles, er demokrati-fremmende møteplasser viktigere enn noen gang. SNKs særpreg som museum kombinert med stedets tusenårige arv, gjør at Stiklestad har stort potensial til å svare på samfunnets voksende behov for kunnskapsutvikling og brobygging. Dette potensialet

forsterkes av at det i 2030 er tusen år siden slaget. Med *Nasjonaljubileet 2030* følger økt oppmerksomhet og dermed: et forsterket ansvar for hvordan Stiklestads historier og symbolkraft forvaltes. Denne forståelsen, kombinert med stedlige behov, danner bakteppet for prosjektet *Stiklestad for nye tusen år*.

Stiklestad for nye tusen år kombinerer museumstekning, stedsutvikling, kulturarv, samfunnsbehov, verdiskapning og bærekraft. Prosjektet er en videreutvikling av et konsept fra forstudien *Formidlingsarena Stiklestad* (2023). Et forprosjekt startet i 2024 med fokus på konkretisering, kvalitetssikring, risikoreduksjon og kostnadsreduksjon, samt sosial, klimatisk/miljømessig og økonomisk bærekraft. Forprosjektet ledes av SNK/Museene Arven, med bistand fra Proneo og Spera. Tre tverrfaglige team er engasjert til å videreutvikle og kvalitetssikre forstudiens skisser knyttet til sine fagområder. Dette gjelder arkitektur, landskapsarkitektur og rådgivende ingeniørtjenester (Agraff Arkitektur/Haugen Zohar Arkitekter m.fl), hovedutstilling (Torden&Lynild) og opplevelsesdesign (EGGS/Sopra Steria). Denne rapporten er resultatet av forprosjektets fase 1. Gjennom dette arbeidet er kostnadsestimater redusert fra ca. 550 millioner til ca. 420 millioner.

Formål

Stiklestad for nye tusen år skal videreutvikle Stiklestad på en måte som forener stedets historier med SNKs særpreg som museum for å svare på samfunnets voksende behov for demokratifremmende møteplasser som bidrar til kunnskapsutvikling og brobygging. Kjernen i dette er en ny hovedutstilling som blir museets helårige hovedarena.

Prosjektets formål er oppsummert i seks effektmål:

1. *Stiklestad for nye tusen år* skal styrke SNK sin samfunnsrolle som museum og møtested. Utviklingen skal i sum bidra til økt attraksjonskraft, høyere kvalitet på det museumsfaglige arbeidet og økt helårlig besøk.
2. *Stiklestad for nye tusen år* skal bygges og driftes på en bærekraftig måte med tanke på klima/miljø, økonomiske og sosiale forhold.
3. Et besøk på Stiklestad skal gi et sterkt møte med slagstedet og symbolstedet Stiklestad i fortid og nåtid. Opplevelser skal favne det storslåtte og symbolsterke, men også det nære og personlige.
4. Stiklestad skal være et sted hvor mennesker og fortellinger møtes. Møteplassen Stiklestad skal være en dialogarena med lokal, regional, nasjonal og internasjonal betydning.
5. På Stiklestad skal du bli møtt med uanstrengt kvalitet og føle deg velkommen.
6. Stiklestad skal være tilgjengelig for alle.

Stiklestad, SNK og samfunnsoppdraget

I tillegg til den stedlige arven, er museumsvirksomheten på Stiklestad formet av verdiene tankevekkende, troverdig, inviterende og uredd. Den overordnede retnings-giveren er Museene Arvens felles visjon: gjennom å skape arenaer der fortellinger møtes skal vi bidra til et livskraftig demokrati.

Museet SNK kjennetegnes blant annet av sitt arbeid med dialog og demokratisk beredskap. Dette inkluderer et særlig fokus på mangfold og samskaping. Målet er å videreutvikle Stiklestad som et sted hvor et bredt spekter av stemmer synliggjøres og hvor du deltar i kunnskapsbaserte opplevelser som stimulerer til læring, refleksjon, toleranse, meningsdannelse og ytringer. Et viktig ledd i dette er videreføringen av den mangeårige samfunnsdialogsatsningen *Talerstolen Stiklestad* og arbeidet med å videreutvikle Stiklestad som møteplass og dialogarena med lokal, regional, nasjonal og internasjonal betydning. I dette ligger det også en forpliktelse om at museet skal bidra til et levende lokalsamfunn og et inkluderende og mangfoldig kulturliv gjennom hele året.

For å nå sine mål trenger SNK og Stiklestad fornyelse. En ny hovedutstilling vil bli museets helårige hovedarena og hjertet i museets formidlingsvirksomhet. Utstillingen er også nært forbundet med et forsterket fokus på solid, kontinuerlig kunnskapsutvikling og trygg ivaretagelse av samlingene SNK forvalter.

Overordnet museums- og kulturpolitikk

Stiklestad for nye tusen år er tungt forankret i flere overordnede lokale, regionale, nasjonale og internasjonale museumsfaglige og kulturpolitiske styringsdokumenter. Prosjektet vil bl.a. bidra til måloppnåelse innenfor ICOMs museumsdefinisjon, FNs bærekraftsmål, en rekke stortingsmeldinger inkludert museumsmeldingen *Musea i samfunnet - Ting, tillit og tid*, samt regionale planer som *Trøndelagsplanen 2019-2030* og kulturstrategien *Balansekunst*.

Forankringen gjenspeiles i prosjektets fokus på kulturens samfunnsbyggende kraft og museenes sentrale rolle som en del av infrastrukturen for demokrati og frie ytringer. Prosjektet vektlegger museenes ansvar for å være mangfoldige, inkluderende og tilgjengelige og betydningen av et kulturliv hvor alle har mulighet til å delta, skape, lære og mestre, uavhengig av bosted, økonomi, funksjonsevne og sosial og etnisk bakgrunn. Prosjekt har også et sterkt bærekraftsperspektiv.

Museene Arven

Museene Arven består av Stjørdal museum, Levanger fotomuseum, Stiklestad Nasjonale Kultursenter, Nils Aas Kunstverksted og Egge museum. Organisasjonens visjon er «gjennom å skape arenaer der fortellinger møtes skal vi bidra til et livskraftig demokrati» og organisasjonens verdier er tankevekkende, troverdig, inviterende og uredd. Museene Arven eies av Trøndelag fylkeskommune, samt kommunene Verdal, Stjørdal, Levanger, Inderøy og Steinkjer.

Eksisterende situasjon og behov

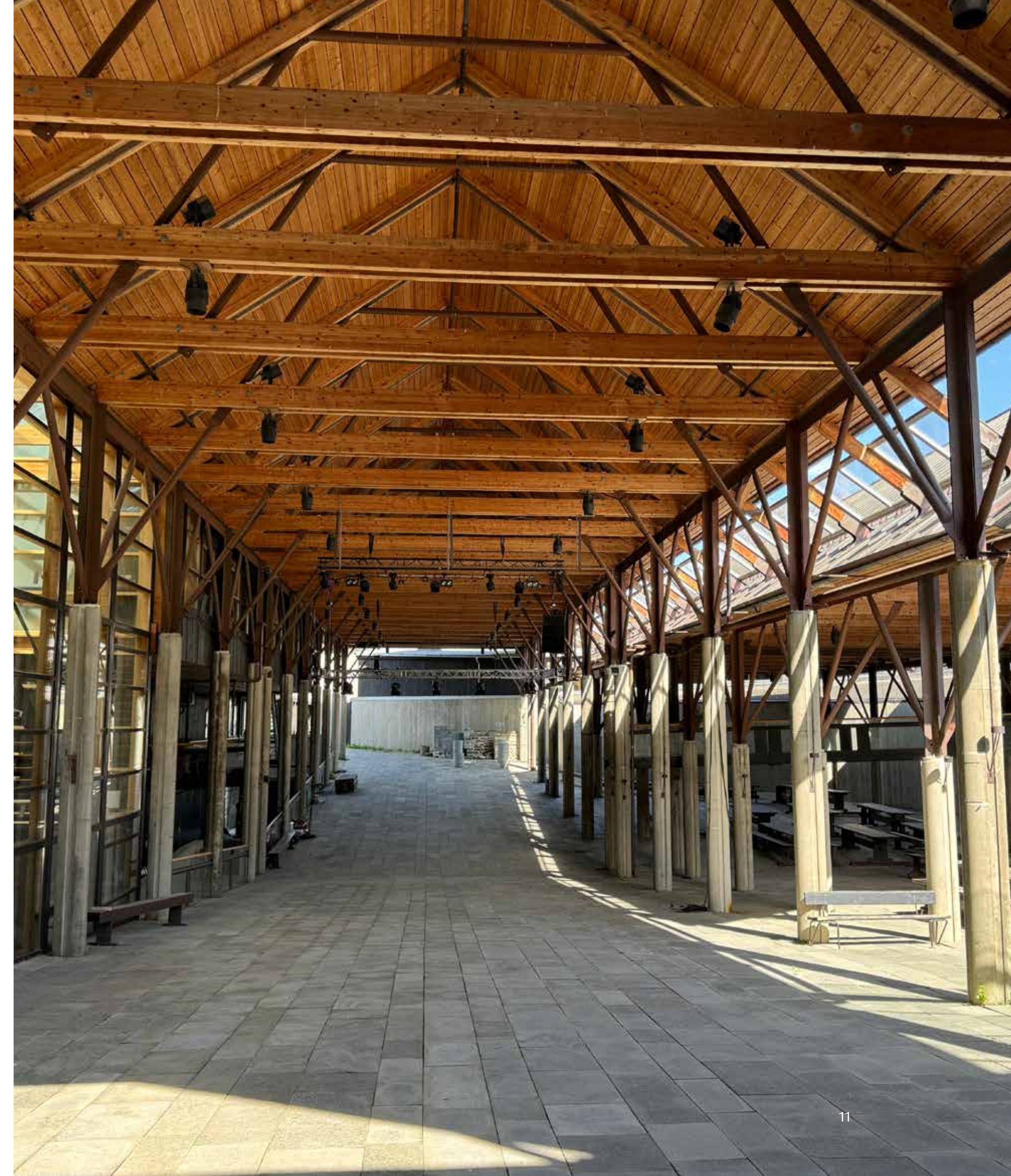
Dagens Stiklestad har en rekke kvaliteter og er et sted mange har et sterkt eierskap til. SNK er et helårsåpent museum med besøk fra skoleklasser, turister fra inn- og utland, publikum på *Spelet om Heilag Olav* og festivalen *Olsokdagene*, konferansegjester og lokalbefolkning. Årlig besøkstall er ca. 130 000. Stiklestadområdet er stort, svært mangfoldig og rommer blant annet tre kirker, et folkemuseum, Middelaldergården Stiklastad, Stiklestad amfi, Olavshaugen og museets hovedbygning, ofte kalt kulturhuset. Hovedbygningen rommer også en hotellfløy driftet av Stiklestad hotell.

Stedet fremstår som lite helhetlig og delvis vanskelig å bevege seg i både med tanke på lesbarhet og fysisk tilgjengelighet. Adkomsten til hovedbygningen er anonym og vanskelig å finne. I tillegg er dagens varemottak og bakgård mot Olavshaugen og spelamfiet svært skjemmende, og et kjøkkenutbygg på hovedbygningen forstyrrer den sentrale siktlinjen mellom Olavshaugen og Stiklestad kirke. Hovedbygningen er ikke bygd for museumsformål hverken med tanke på utstillingsfasiliteter eller magasin og har betydelige oppgraderingsbehov både fra et besøkende- og et ansatteperspektiv. Den store, overbygde Borggården er uegnet til bruk hoveddelen av året. Alt dette forringer Stiklestads potensial som museum og møteplass.

10

Den største svakheten ved dagens Stiklestad er hovedutstillingen «Stiklestad 1030» fra 1992. Utstillingen er den eneste av SNKs formidlingsarenaer som er helårsåpen og som kan besøkes uten guide. Utstillingen er svært utdatert historiefaglig og museumsfaglig. Den presenterer en ensidig historiefortelling basert primært på én historisk kilde. I tillegg formidler den kun fortellingen om tiden like før og like etter 1030, ikke resten av Stiklestads tusenårige historie. Videre er den basert på en utstillingstekning som ikke er forenlig med SNKs fokus på dialog, samskaping og mangfold. Den har også betydelige mangler utfra et tilgjengelighetsperspektiv, både når det gjelder innholdsdesign og bygningsmessig utforming. Resultatet er at det som burde være museets hovedarena i svært begrenset grad benyttes. Situasjonen er ikke forenlig med SNKs samfunnsoppdrag som museum eller ambisjonene om Stiklestad som demokratifremmende møteplass.

En annen svakhet ved dagens situasjon er at stedet ikke svarer på besøkendes sterke forventning om å «komme tett på slaget». En ny hovedutstilling vil bli hovedarena for tankevekkende møter med de ulike fortellingene om 1030. I tillegg er det behov for å løfte Stiklestad kirkes funksjon som slagstedsmarkør og stedets sentrale kulturminne.

11

Behov for ny hovedutstilling

Prosjektets hovedprioritet er en ny hovedutstilling. Denne vil bli SNKs helårige hovedarena, og hjertet i videreutviklingen av SNK som museum og Stiklestad som kulturell møteplass. Utstillingen vil ta utgangspunkt i Stiklestads historier, speile SNKs demokratibyggende ambisjon og kjennetegnes av høy kvalitet og nyskaping i innhold, formidling og utforming. Fokus på både samskaping og fleksibilitet skal skape rom for kontinuerlig utvikling, samt relevans for ulike målgrupper. Areal er 944 m². Utstillingen skal bli en attraksjon som bidrar betydelig til prosjektets mål om 50 % økning i KUD-rapporterte besøk innen 2035.

Bærekraft som fundament

Bærekraft er en sentral del av fundamentet til *Stiklestad for nye tusen år*. Hensynet til sosial, økonomisk og klima- og miljømessig bærekraft har derfor vært førende for bearbeidelsen av konseptskissene fra forstudien.

Ombygg fremfor nybygg

Prosjektet fokuserer på ombygg fremfor nybygg. Bærekraftsgevinsten til rehabilitering er bla. fremhevet i SINTEF-rapporten *Grønt er ikke bare en farge – Bærekraftige bygninger eksisterer allerede (2021)*, utarbeidet på oppdrag av Riksantikvaren. Rapporten viser at utslippene ved rehabilitering utgjør ca. halvparten av utslippene ved nybygg og at det tar flere tiår før reduserte utslipp fra nybygg utligner utslippet fra byggeprosessen. Rapporten konkluderer derfor med at rehabilitering er miljømessig fordelaktig på både kort og mellomlang sikt.

Sosial bærekraft

Fokuset på sosial bærekraft innebærer en vektlegging av samfunnsbehovet prosjektet skal svare på kombinert med museenes samfunnsrolle. Dette gjenspeiles igjen i prosjektets overordnede demokratiske ambisjon og målet om å videreutvikle Stiklestad som en møteplass som bidrar til kunnskapsutvikling og brobygging lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Bærekraft i byggeprosess og energiøkonomisering

Klima- og miljømessig bærekraft har svært høy prioritet og prosjektet gjenbruker i all hovedsak bygninger og infrastruktur på stedet. Gjennom transformasjon, oppgradering og forbedring av eksisterende bygninger istedenfor å bygge nytt, reduseres både behovet for nye materialer og prosjektets avtrykk i landskapet.

Det er bevisst søkt løsninger med ombruk av begrenset utnyttet bygningsmasse. Dette vil ha stor betydning for klimagassutslipp. I tillegg har man vektlagt ombruk av materialer og valg av materialer med lave klimagassutslipp. Det planlegges en energiøkonomisk oppgradering av bygningskroppen inkludert etablering av bergvarmepumpe med lavt energiforbruk, samt solceller på tak. Summen av disse vil sikre en miljømessig og driftsøkonomisk bærekraftig løsning for hele byggets levetid.

Bærekraft i drift

Løsninger som bidrar til bærekraftig drift, er høyt prioritert. God logistikkflyt av varer, ansatte og besøkende er gjennomgående hensyntatt med tanke på å et bærekraftig bemanningsbehov.

Det er et mål at både museum og hotell skal være i drift gjennom byggeperioden.

Det skal ikke søkes økt varig driftstilskudd knyttet til prosjektet. Økte driftskostnader skal dekkes av energiøkonomisering, økte billett- og utleieinntekter, samt omprioriteringer. Detaljering av driftsbudsjett vil skje i forprosjekt fase 2, men grovkalkyler i fase 1 viser at en slik driftsmodell vil være bærekraftig, også på lang sikt.

Ny hovedutstilling

Kjernen i *Stiklestad for nye tusen år* er en ny hovedutstilling som blir museets helårige hovedarena.

Adam av Bremen
(ca. 1070)

Sigvat Skald
(ca. 1035)

Ukjent forfatter av
'Den legendariske Olavssagaen'
(ca. 1190)

Snorre Sturlasson
(ca. 1220)

Konsept - Stiklestadfortellinger

Stiklestadfortellinger. Et slag, et sted, tusen stemmer bruker fortellingene om slaget i 1030 og Stiklestads unike tusenårige posisjon som symbolsted som inngang til å snakke om historiens betydning for individ og fellesskap, historiebruk og kildekritikk. Utstillingen skal være hjertet i videreutviklingen av SNK som museum og av Stiklestad som kulturell møteplass. Konseptet er derfor tungt forankret i museets ambisjon om å bidra til demokratisk beredskap gjennom kunnskap og dialog.

Tittelen retter søkelys mot de ulike fortellingene som samlet har gjort Stiklestad relevant og levende i tusen år. Gjennom møter med ventede og uventede fortellinger, fra realhistorie og storpolitikk til personlige historier og minner, utfordrer og utvider utstillingen de besøkedes forståelse både av det unike stedet Stiklestad og av samspillet mellom historie og samfunn generelt. Gjennom innhold, metodevalg og utforming er *Stiklestadfortellinger* en sosial arena hvor besøkende inviteres til å gå i aktiv dialog med utstillingen og hverandre.

Den overordnede tanken i konseptet kommer særlig til syne i tre hovedgrep:

- En introduksjonsdel hvor besøkende møter levendegjøringer av ulike kilders fortellinger om slaget.
- En utstillingskjerne som kombinerer møtested og kunnskapsutforskning med ulike Stiklestadfortellinger.
- Et panoramaram som skaper forbindelser mellom utstillingen og det rike kulturmiljøet på Stiklestad gjennom kikkerter som lar besøkende både se utover landskapet og tilbake i tid.

Stiklestadfortellinger kjennetegnes av samskaping, faglighet, kunnskapsutvikling, tilgjengelighet og fleksibilitet. Slik skapes en levende utstilling med en bred kunnskapsplattform som engasjerer stadig nye mennesker.

Introrommet - møter med slaget

Utstillingen starter med at den besøkende plasseres inn i den lange rekken av de som har besøkt Stiklestad gjennom tusen år. Derfra inviteres man til å utforske hvordan Stiklestad ble og har forblitt et viktig sted for så mange, og i forlengelsen av det også spørsmålet: hva gjør du her?

I sentrum står temaet besøkende har sterke forventning om å møte: slaget. I stedet for å kun møte den klassiske fortellingen om 1030, hentet fra Snorres kongesagaer, får man et nært møte med ulike kilders fortellinger om slaget og Olav Haraldssons død. Slik inviteres besøkende inn i en samtale om kilder, kildekritikk og historisk kunnskap og sentrale spørsmål som: Hva kan vi egentlig si om det som skjedde i 1030? Hvilke krefter har formet ulike forfatters fortellinger om slaget? Hvorfor har noen kilder dominert fremstillingen av Olavs død? Hvordan bygger vi kunnskap ved hjelp av kilder og kildekritikk?

Det formidlingsmessige hovedgrepet er en levendegjøring av de ulike fortellingene om slaget. Dette gjøres gjennom å kombinere digital formidling med nyskapende, kildeneillustasjoner til en storslått, flersanselig opplevelse. En sentral del av grepet er at formidlingen skjer på fragmenterte flater, en visuell kommentar til at fortiden kun er overlevert til oss gjennom spor, ikke som helhet.

Sigvat Skalds fortelling

Den legendariske Olavssagaen

Adam av Bremens fortelling

Snorre Sturlassons fortelling

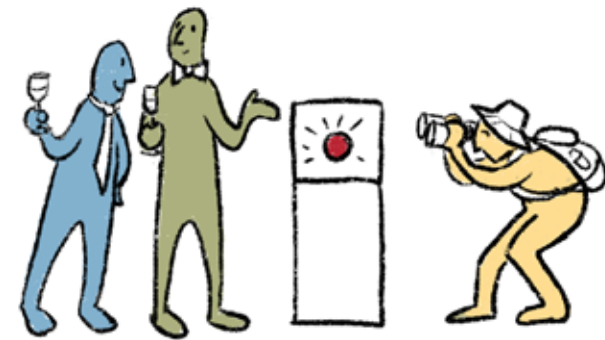
Målgrupper

Besøkende kommer til Stiklestad av forskjellige grunner, med ulike utgangspunkt og gjennom hele året. Utstillingens målgruppetilnærming tar utgangspunkt i at denne sammensatte, helårlige besøksmassen er en stor demokratisk ressurs. De besøkende er delt inn i fem målgrupper. Utstillingens design skal sørge for at alle disse føler seg velkomne og får meningsfylte, kunnskapsbaserte opplevelser.

De særlig interesserte

De tilfeldig besøkende

De aktive

De medskapende

Skoleklassen

Møtestedet

Møtestedet er utstillingens kjerne både i plassering og utforming. Rommet tar utgangspunkt i Stiklestads tusenårige rolle som et sted der fortellinger og mennesker møtes. De besøkende trer inn i et inspirerende rom med stor takhøyde. Over to etasjer inviteres man til å delta i kunnskapsutforskning, dialog og læring i møte med ulike Stiklestadfortellinger og andre besøkende.

Et hovedelement i møtestedet er kunnskapsøyer som gjennom gjenstander, bilder, tekster, personlige beretninger m.m. formidler et mangfold av Stiklestadfortellinger. Besøkende oppfordres til begi seg ut på en utforskende øyhopning. Samtidig har de besøkende en sentral rolle som medskapere av møtestedets innhold: store skjærmer midt i rommet

inviterer til å dele egne refleksjoner og fortellinger og til å respondere på andres bidrag. Slik blir møtestedet en møteplass og en dynamisk arena hvor læring og refleksjon skapes gjennom at stadig nye mennesker og fortellinger møtes. I kraft av dette tematiserer møtestedet både fortidens mangfold og hvordan ulike perspektiver former hvordan vi forstår fortiden, oss selv og hverandre.

Møtestedet er også en arena for samskaping med eksterne aktører. Kunnskapsøyene designes med innebygget fleksibilitet som gjør at innhold lett kan endres. Aktuelle kandidater for samarbeid om kunnskapsøyenes innhold inkluderer bla. skoleklasser, historielag, spillfrivilligheten, forskningsmiljøer og kunstnere. Slik sikres bredde både i faglighet og fortellinger.

Panoramarommet

Stiklestadfortellinger tar ikke utgangspunkt i en samling. Utstillingen bygger likevel på anerkjennelsen av autentisitetens verdi og formidlingskraften som oppstår i møtet med historiske steder og gjenstander. I forlengelsen står følgende premisser sentralt: den viktigste og mest unike gjenstanden i *Stiklestadfortellinger* er stedet selv.

Å jobbe med stedet som utstillingsgjenstand krever en sterk kobling mellom stedlighet, tidsdybde og flerstemthet. Dette innebærer å fokusere på de ulike fortellingene som knytter seg til stedet og hvordan spor i landskapet kan kombineres med andre kilder og virkemidler for å gjøre disse fortellingene tilgjengelige for utstillingens besøkende.

For å realisere denne tanken er skillet mellom inne og ute delvis visket ut i *Stiklestadfortellinger*. Kulturmiljøet trekkes inn i utstillingen gjennom et panoramarom med utsikt over Stiklestad med stedets kulturminner og historiebærende elementer. Utsikten kombineres med digital formidling: ved hjelp av AR-teknologi i tidsdykkende kikkerter kan besøkende se utover dagens Stiklestad samtidig som de ser bakover i tid til ulike hendelser. Resultatet blir en slags tidsreise i stedets immaterielle og ellers usynlige kulturlag.

Stiklestad kirke og landskapet

Kulturmiljøet omkring Stiklestad og kulturminnene på stedet er viktige premisser og leverandører for *Stiklestad for nye tusen år*. Dette gjelder spesielt prosjektets helhetlige landskapsgrep. Grepene som foreslås skal både styrke kulturminnernes rolle og gjøre Stiklestad mer lesbart.

Stiklestad kirke er stedets sentrale kulturminne. Kirken er ifølge tradisjonen bygd på stedet Olav Haraldsson døde i 1030. Landskapsgrepet skal forsterke kirkens posisjon om kulturminne og slagstedsmarkør. Hovedgrepet for å oppnå dette er bearbeidelse av vegetasjon og landskap, samt at øvrige elementer i prosjektet avstemmes opp mot hensynet til kirken.

Aksen mellom Stiklestad kirke og Olavshaugen er et hovedelement i kulturmiljøet på Stiklestad. Siktlinjen mellom de to kulturminnene skal forsterkes, blant annet gjennom at kjøkkentilbygget på hovedbygningen fjernes.

For å fremheve fortellingen om Stiklestad som en del av et rikt kulturlandskap, vil store deler av utearealet være kultiverte grøntområder. I tillegg skal området knyttes sammen og tilgjengeliggjøres gjennom gangsoner som i materialitet og plassering bygger videre på kvaliteter ved dagens Stiklestad.

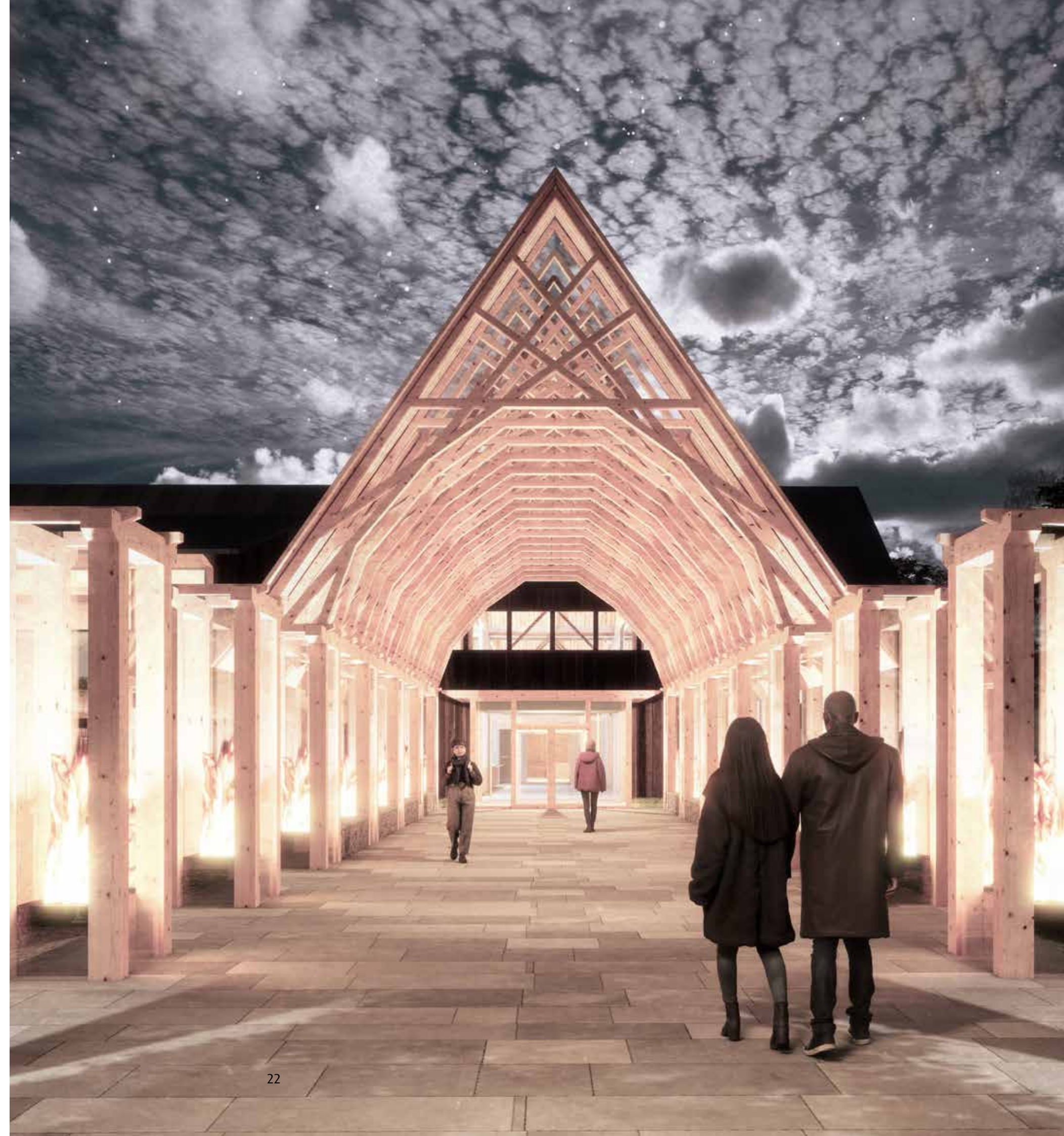
Prosjektet inkluderer også arkitektoniske grep som hensyntar og dels går i dialog med kulturminnene. Det nye ankomstpartiet, Våpenhuset, er en referanse til Stiklestad kirke. I tillegg er det i bearbeidelsen av hovedbygningen lagt stor vekt på å opprette dialog mellom innendørsarealer og landskapet, særlig i hovedutstillingen.

Ny ankomst: Våpenhuset

Den nye ankomsten og inngangen til hovedbygningen har form inspirert av et våpenhus, det vil si et vindfang foran hovedinngangen til en kirke. Våpenhuset skal løfte de besøkendes første møte med Stiklestad og gi grunnlag for refleksjon, samtidig som det arkitektoniske grepet går i dialog med Stiklestad kirke.

Idéen om Våpenhuset er videreført fra forstudien. I forprosjekt fase 1 har man jobbet videre med materialitet og utforming med fokus på funksjon og kostnadsnivå. Resultatet er en åpen konstruksjon som er koblet til eksisterende bygg via en mellomgang. Konstruksjonen er inspirert av takstoler i trønderiske middelalderkirker, noe som bla. skaper en kobling til SNKs store satsning på historisk håndverk.

Våpenhuset skal lyssettes for å gi et tydelig signal om hvor hovedinngangen er. Nivå på lyssetting skal avstemmes med lyssetting av Stiklestad kirke slik at Våpenhuset ikke blir dominerende.

Borggårdsstua

Borggården har siden hovedbygningen ble bygd vært en arena for store fellesopplevelser for både tilreisende og lokalbefolkning. Siden Borggården er overbygd, men isolert har bruken vært begrenset til sommerhalvåret og særlig festivalen *Olsokdagene*.

Forstudien konsept foreslo å ta i bruk deler av Borggården til ny hovedutstilling. Forprosjekts utredning har konkludert med at det er en kostnadsdrivende og lite bærekraftig løsning. Det foreslås derfor å bytte om på arealer: hovedutstilling etableres i arealene til dagens konferansesal, blackbox og kontorer, mens Borggården bygges inn og om til en flerfunksjons innendørsarena: Borggårdsstua.

Borggårdsstua vil være sentral i utviklingen av SNK som museum og Stiklestad som kulturell møteplass. Fleksible grep sikrer at den kan benyttes som en stor sal, men også deles inn i 8 mindre rom. Slik skapes egnede lokaler for ulike typer foredrag og samtaleprogram, formidling, kulturarrangement, konferanser etc.

Løsningen vil gi betydelig bedre utnyttelse og helårsbruk av eksisterende arealer. I tillegg til en ny hovedutstilling plassert sentralt i hovedbygningen, vil man med Borggårdsstua få et innendørs flerbruksareal som i tillegg til sin sentrale møteplassfunksjon, gjennom sambruk vil bidra til økonomisk bærekraft. Den eksisterende konferansesalen brukes allerede av både SNK og Stiklestad hotell. Dette videreføres og med den nye arenaen skapes også rom for større arrangementer en dagens konferansesal tillater. I tillegg vil Borggårdsstua gjennom sin fleksibilitet åpne for en større grad av ulike typer utleie.

Bakgården

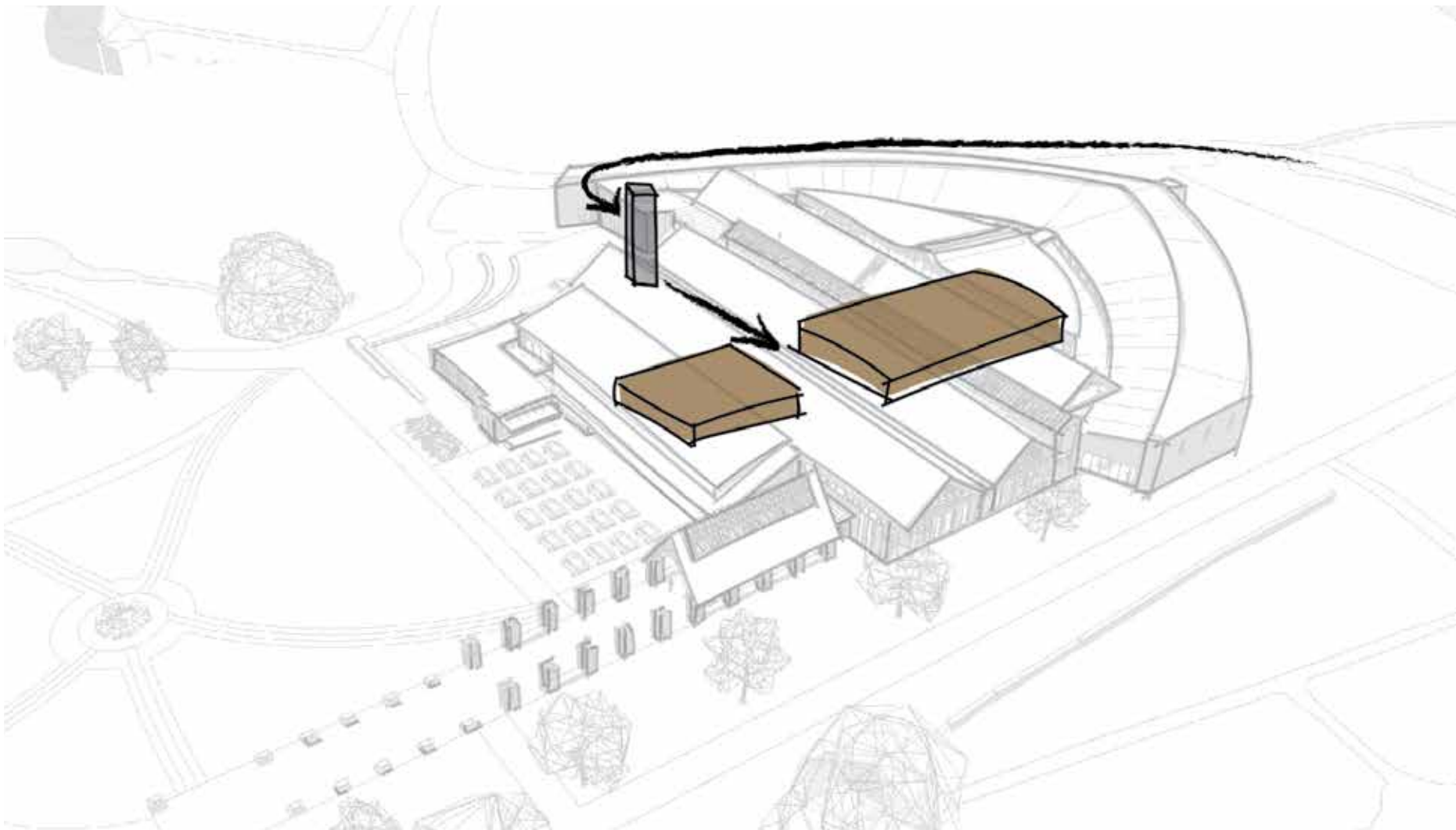
Bakgården er området mellom hovedbygningen, Olavshaugen, St. Olavs kapell og gangsonene til Stiklestad amfi. *Stiklestad for nye tusen år* skal reetablere bakgården på en måte som forskjøner stedet, forenkler forflytning av mennesker og forbedrer trafikksikkerhet for besøkende. Samtidig skal nødvendige driftsfunksjoner ivaretas.

Forstudiets anbefaling inkluderte et underjordisk varemottak og et forskjønnende landskapslokk. Utredningen i forprosjekt fase 1 har konkludert med at dette er en kostnadsdrivende løsning. I stedet foreslås forenklede løsninger som fortsatt ivaretar prosjektets effektmål. Underjordisk varemottak er erstattet med en enklere og mer kostnadseffektiv løsning med varemottak på bakkeplan bak hotellfløy. Dette er en mer

skånsom ombygging hvor man unngår forstudiets store terrenginngrep. Den forskjønnende effekten oppnås likevel ved at driftsfunksjoner skjules i en overbygg kjeller. Løsningen vil skape et nytt utendørsrom med et vrirleområde for flerbruk. Dette rommet utvides gjennom at fjerningen av kjøkkentilbygg åpner området mot Stiklestadsløtta og knytter det sammen med arealet på fremsiden av hovedbygningen. Det vil være direkte adgang til området fra hovedutstillingen og Borggårdsstua, noe som bidrar til den ønskede dialogen mellom bygg og landskap.

Løsningen vil bidra til forbedret logistikkflyt og tilgjengelighet for Stiklestad amfi, Olavshaugen, St. Olavs kapell og Stiklestadsløtta.

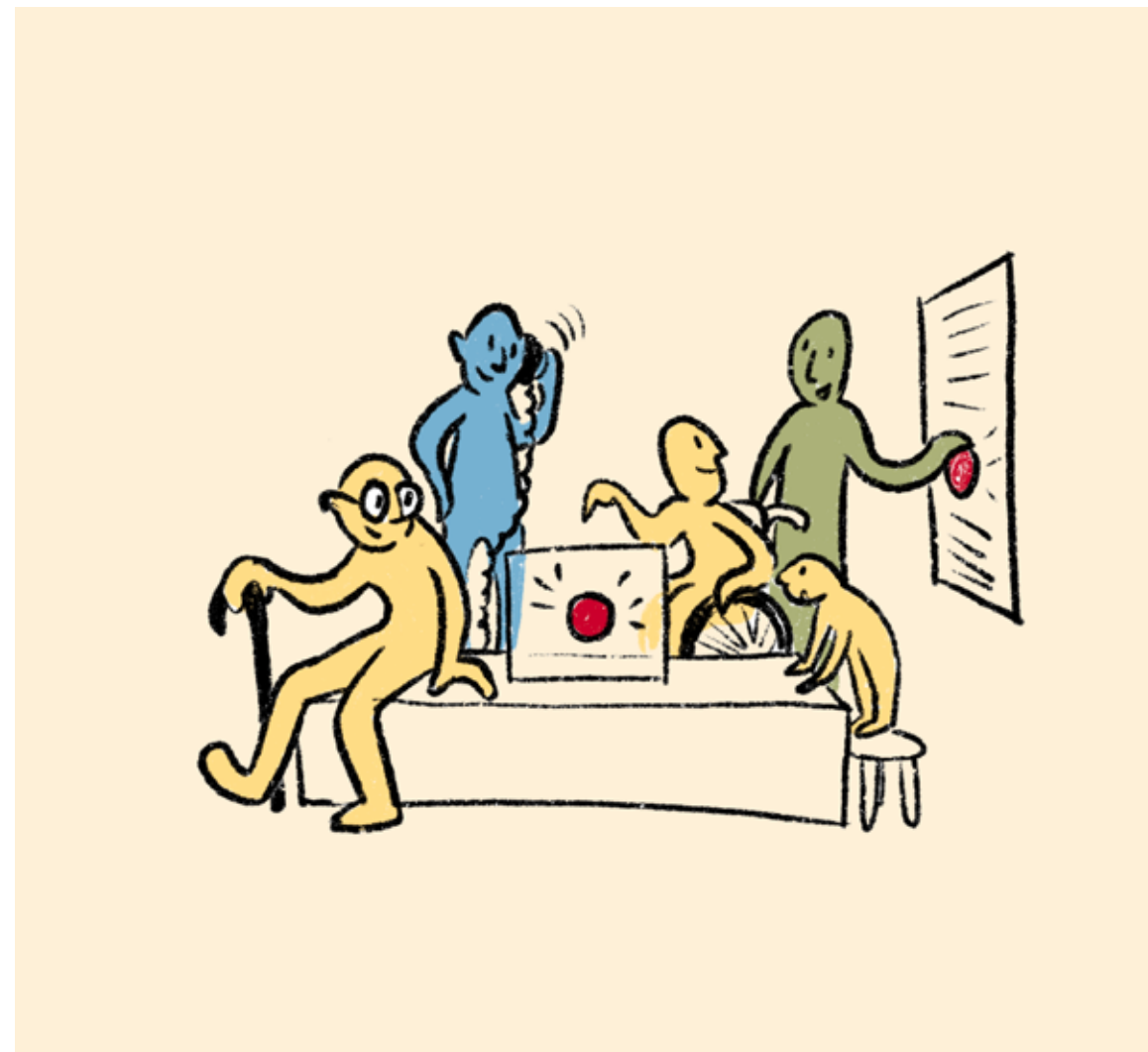

Magasin

Magasin i *Stiklestad for nye tusen år* inngår i Museene Arvens pågående satsing på fellesmagasin, nærmagasin og spesialmagasin for å sikre best mulig ivaretagelse av samlingene organisasjonen forvalter.

Forprosjektet foreslår magasin fordelt på to arealer i hovedbygningens underetasje: et under Borggårdsstua og et under hovedutstillingen. Magasinet under Borggårdsstua vil fylle funksjonen som tekstilmagasin for Museene Arven. Tekstil er et skjørt materiale som krever spesialtilpassede klimaregulerte magasin som organisasjonen pr. i dag ikke har. Magasinet legges til Stiklestad blant annet på grunn av det omfattende kostymematerialet fra *Spelet om Heilag Olav* sin 70-årige historie. Magasinet under hovedutstilling vil primært være et teknisk rom for mellomlagring og konservering av objekter som skal inn i utstillingen.

Detaljplanlegging av magasinlokalene er planlagt utført i forprosjekt fase 2. Logistikkflyt fra varemottak og høyt sikkerhetsnivå for å ivareta både egne og innlånte objekter vil vektlegges i konkretiseringsarbeidet.

Universell utforming

Universell utforming er ivarettatt i alle deler av bygningsmassen. Det er lagt vekt på sammenhengende løsninger med trinnfritt dekke både innendørs og utendørs, samt belysning tilpasset de ulike arealene. Lesbarhet av både stedet som helhet og bevegelsesflyt har stått sentralt i samhandlingen mellom arkitekt/landscapsarkitekter, utstillingsdesign og kundereise.

Tilgjengelighet er et bærende prinsipp i den nye hovedutstillingen. *Stiklestadfortellinger* skal være en likeverdig arena for alle, uavhengig av forutsetninger og preferanser. En bærende tanke er at en inkluderende og mangfoldig utstilling er berikende for alle, uavhengig av individuelle forutsetninger.

Utstillingen skal være tilrettelagt for personer med ulike typer funksjonsnedsettelse. Prinsippet om universell utforming er retningsgivende, og utstillingen skal følge retningslinjer for tilgjengelighet for rullestolbrukere og besøkende med nedsatt mobilitet. Andre sentrale virkemidler for å sørge for bred tilrettelegging er rolige pausearealer, taktile elementer, samt parallell formidling via flere kanaler, f.eks. gjennom kombinasjon av lyd og tekst og et særlig bevisst forhold til språkbruk, inkludert flerspråkighet.

Opplevelse, kundereise og ringvirkninger

Stiklestad for nye tusen år skal videreutvikle Stiklestad som attraksjon, samt bidra til utviklingen av både Innherred og Trøndelag som region og reiselivsdestinasjon og Verdal som lokalsamfunn. Det ble derfor tidlig etablert dialog med Stiklestad hotell og sentrale regionale reiselivsaktører.

Trøndelag og Innherred som reiselivsdestinasjon

Stiklestad er med sine 130 000 årlige besøkende allerede en motor for reiselivet på Innherred og i Trøndelag. *Stiklestad for nye tusen år* og *Nasjonaljubileet 2030* gir derfor i store muligheter for det regionale reiselivet. Et samarbeidsprosjekt med andre sentrale reiselivsaktører inkludert Den Gyldne Omvei, Falstadsenteret og regionens destinasjonsselskaper er påbegynt og har identifisert flere samarbeidsområder knyttet til bl.a. utvikling av formidlingstilbud, samarbeid om større arrangement og en satsing på lokalmat.

Ringvirkninger bolyst og næringsliv

OECD skriver i rapporten *Rethinking regional attractiveness in the New Global Environment* (2023) at helheten av miljø, arbeidsmarked, reiseliv og muligheter for unge gjør regioner attraktive for investorer, besøkende og fastboende. Kulturopplevelser, møteplasser og attraksjoner skaper tilhørighet, stolthet og bolyst. *Stiklestad for nye tusen år* skal bidra til et levende lokalsamfunn og et inkluderende og mangfoldig kulturliv gjennom hele året. Slik skal man både skape bolyst og gjøre Verdal og Innherred attraktivt for tilflyttere. Dette er verdifullt for en region med et dynamisk næringsliv, en stor offentlig sektor og universitet som trenger innbyggere som bor og trives. I tillegg skal SNK og Museene Arven være en attraktiv arbeidsplass.

Noen nøkkeltall

- Ansatte Museene Arven 49
- Årsverk Stiklestad ca. 82, inkludert hotell
- Besøkende SNK ca. 130 000 årlig
- Frivillige involvert i *Spelet om Heilag Olav* og *Olsokdagene* ca. 650
- MA handlet for 32 millioner regionalt i 2023
- Bransjetall tilsier at 130 000 besøkende bidrar til ca. 40 millioner i regionale ringvirkninger

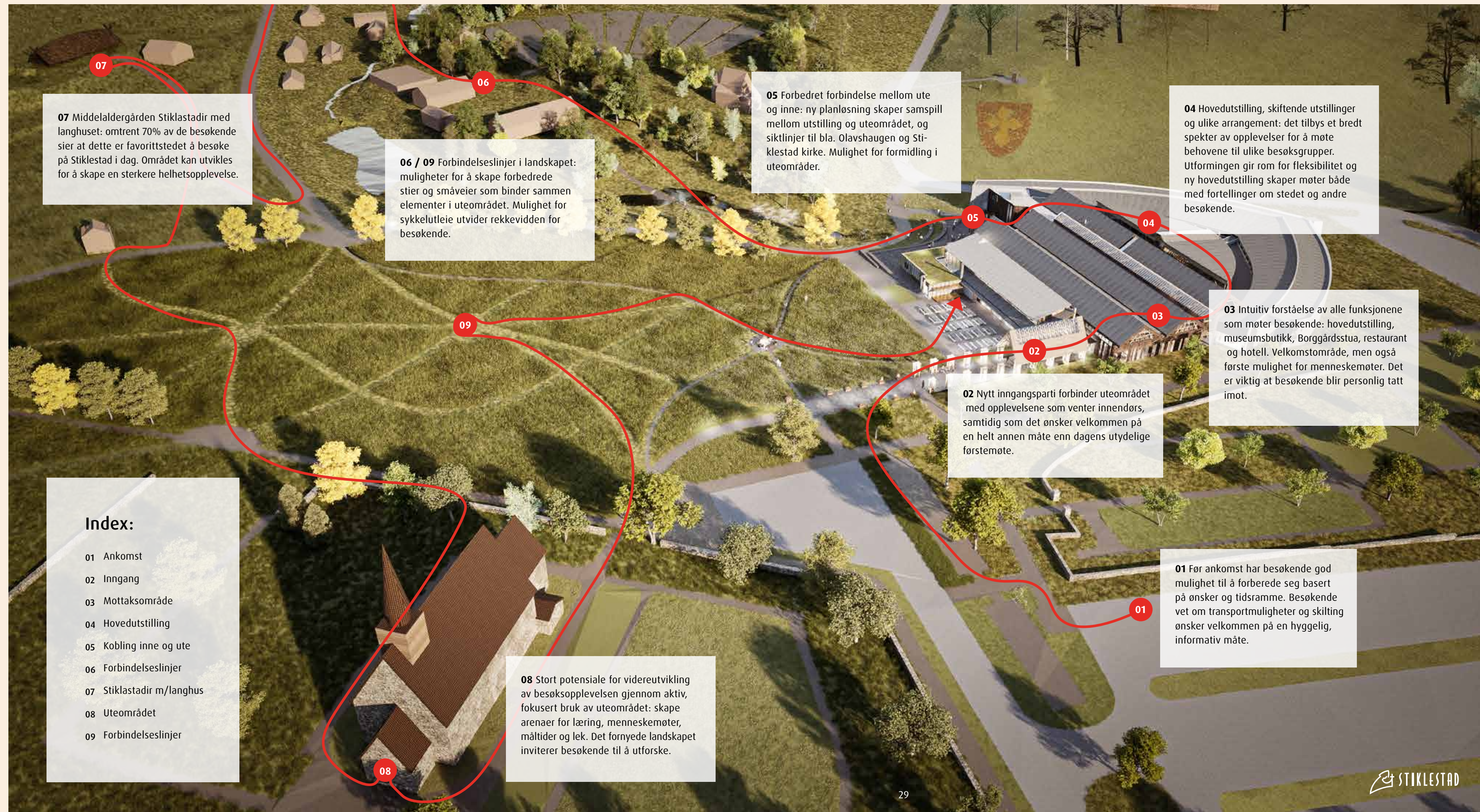

Opplevelsesdesign

Kundereise og opplevelsesdesign er, i tillegg til innhold, avgjørende for en attraksjons appell. Det handler om å forstå og forbedre alle aspekter av en besøkers opplevelse. For Stiklestad inne-bærer det å skape en helhetlig opplevelse som inkluderer alt fra informasjonssøk i forkant av besøket til oppfølging i etterkant. Gjennom midler fra Innovasjon Norge har EGG/Sopra Steria, SNK og Stiklestad hotell gjennomført et delprosjekt med temaet opplevelsesdesign i forprosjekt fase 1. Arbeidet har gitt verdifull innsikt til prosjektets videre arbeid med å sikre attraktivitet for ulike målgrupper.

Samspill SNK og Stiklestad hotell

Stiklestad hotell er et heleid datterselskap av Museene Arven. Kombinasjonen av SNK sin museumsvirksomhet og et hotell med restaurant som er ettertraktet som konferansearena gir allerede verdifulle synergier og det er store muligheter for ytterligere felles vekst. Et viktig premiss for samhandlingen er anerkjennelsen av at gjester besøker stedet Stiklestad, ikke SNK eller Stiklestad hotell. Det må derfor legges til rette for sømløse kundereiser på tvers av de to institusjonene. *Stiklestad for nye tusen år* vil styrke attraktiviteten til hotellet. Hotellet utreder muligheten for å utvide sin kapasitet mot 2030.

Index:

- 01 Ankomst
- 02 Inngang
- 03 Mottaksområde
- 04 Hovedutstilling
- 05 Kobling inne og ute
- 06 Forbindelseslinjer
- 07 Stiklastadir m/langhus
- 08 Uteområdet
- 09 Forbindelseslinjer

07 Middelaldergården Stiklastadir med langhuset: omtrent 70% av de besøkende sier at dette er favorittstedet å besøke på Stiklestad i dag. Området kan utvikles for å skape en sterkere helhetsopplevelse.

06 / 09 Forbindelseslinjer i landskapet: muligheter for å skape forbedrede stier og småveier som binder sammen elementer i uteområdet. Mulighet for sykkelutleie utvider rekkevidden for besøkende.

05 Forbedret forbindelse mellom ute og inne: ny planløsning skaper samspill mellom utstilling og uteområdet, og siktlinjer til bla. Olavshaugen og Stiklestad kirke. Mulighet for formidling i uteområder.

04 Hovedutstilling, skiftende utstillinger og ulike arrangement: det tilbys et bredt spekter av opplevelser for å møte behovene til ulike besøksgrupper. Utformingen gir rom for fleksibilitet og ny hovedutstilling skaper møter både med fortellinger om stedet og andre besøkende.

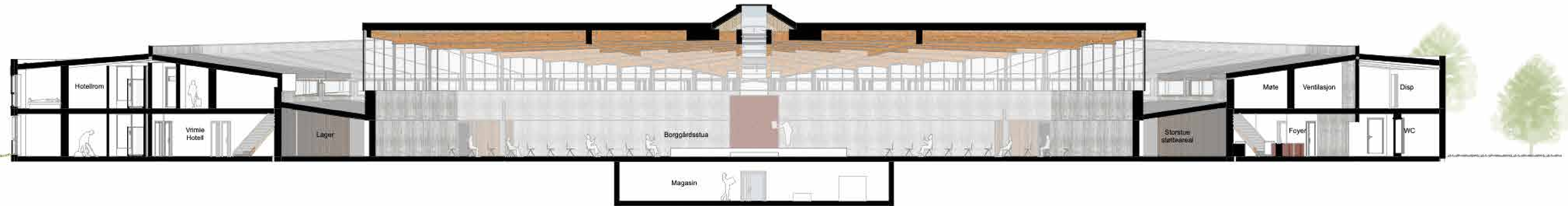
03 Intuitiv forståelse av alle funksjonene som møter besøkende: hovedutstilling, museumsbutikk, Borggårdsstua, restaurant og hotell. Velkomstmråde, men også første mulighet for menneskemøter. Det er viktig at besøkende blir personlig tatt imot.

02 Nytt inngangsparti forbinder uteområdet med opplevelsene som venter innendørs, samtidig som det ønsker velkommen på en helt annen måte enn dagens utydelige førstemøte.

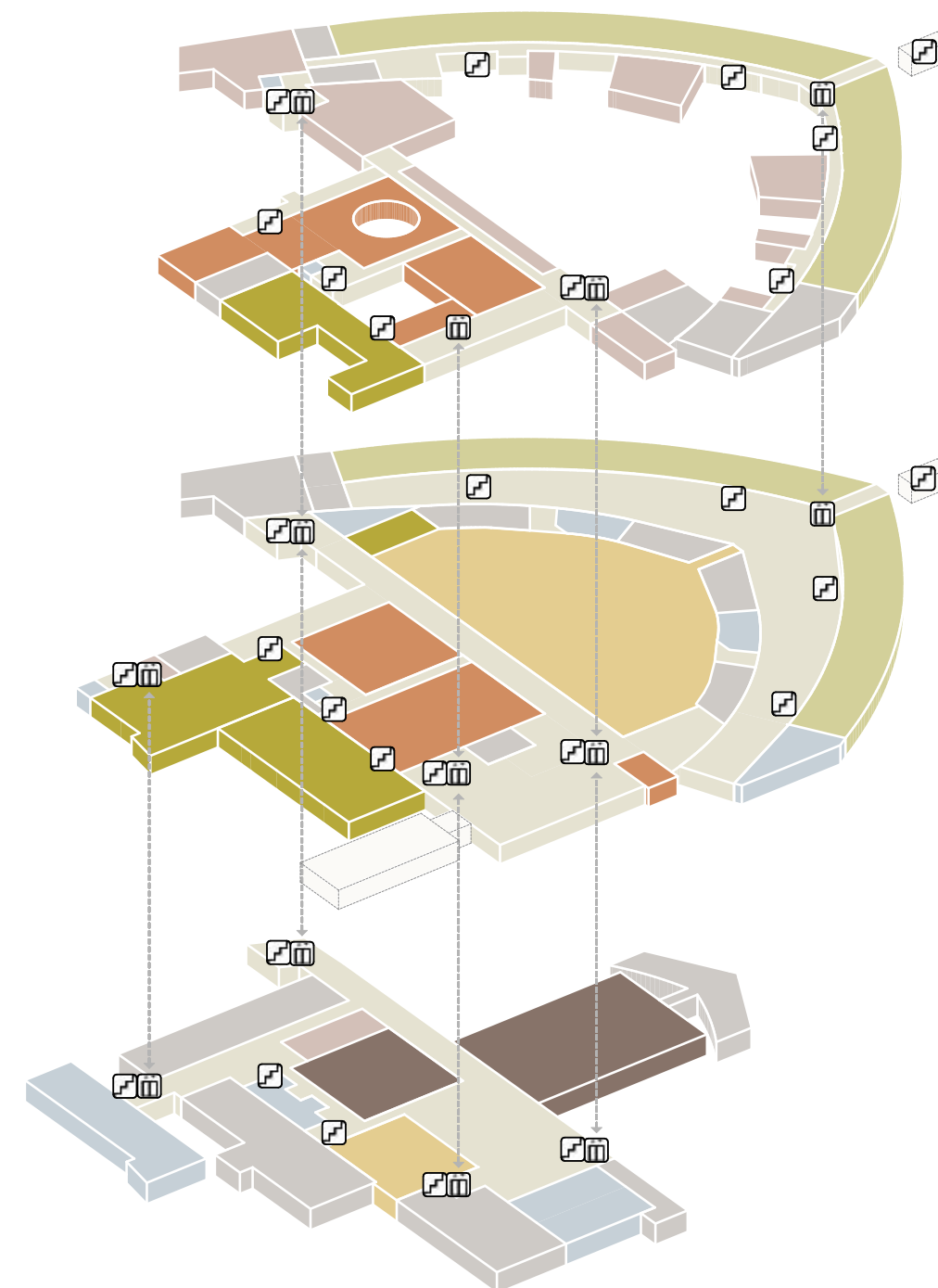
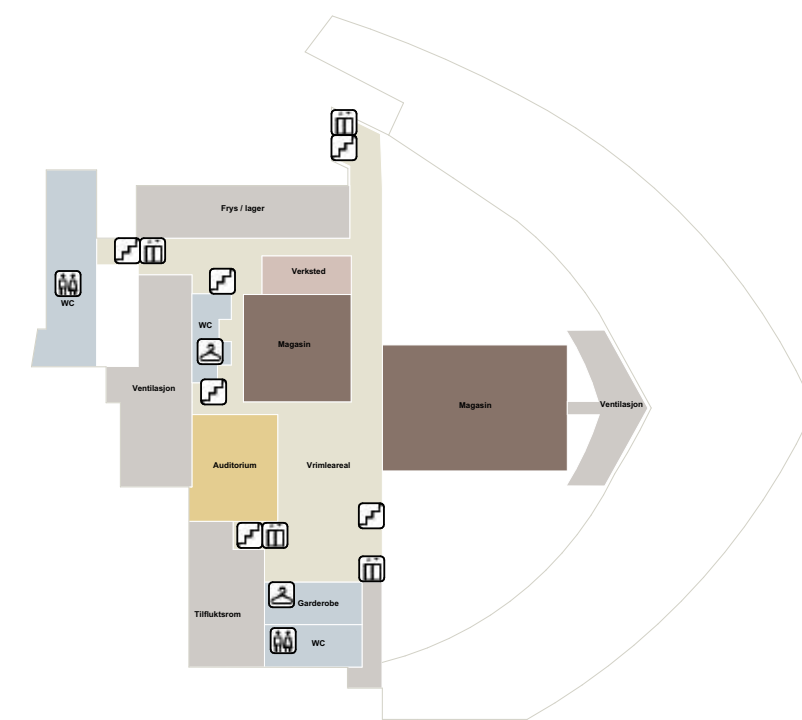
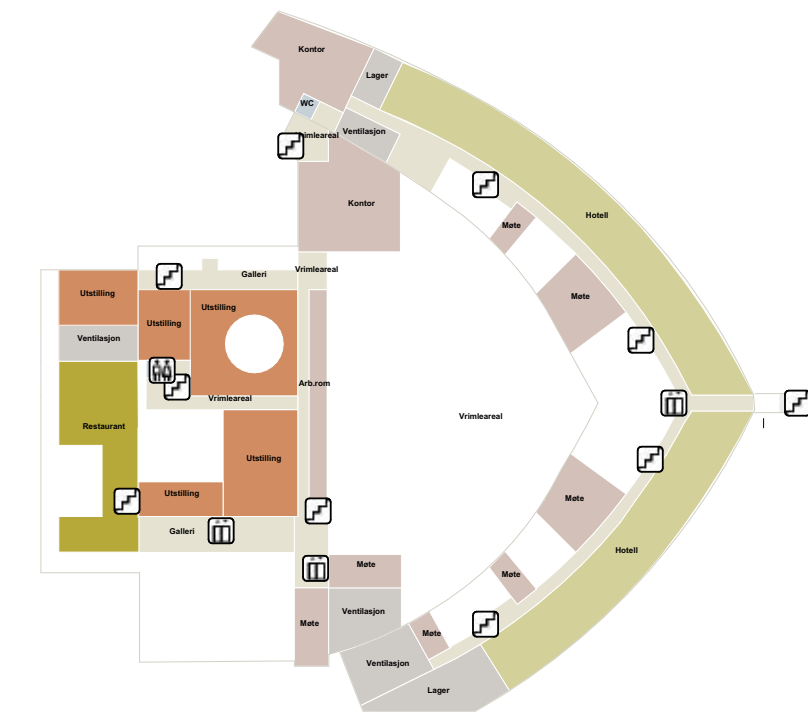
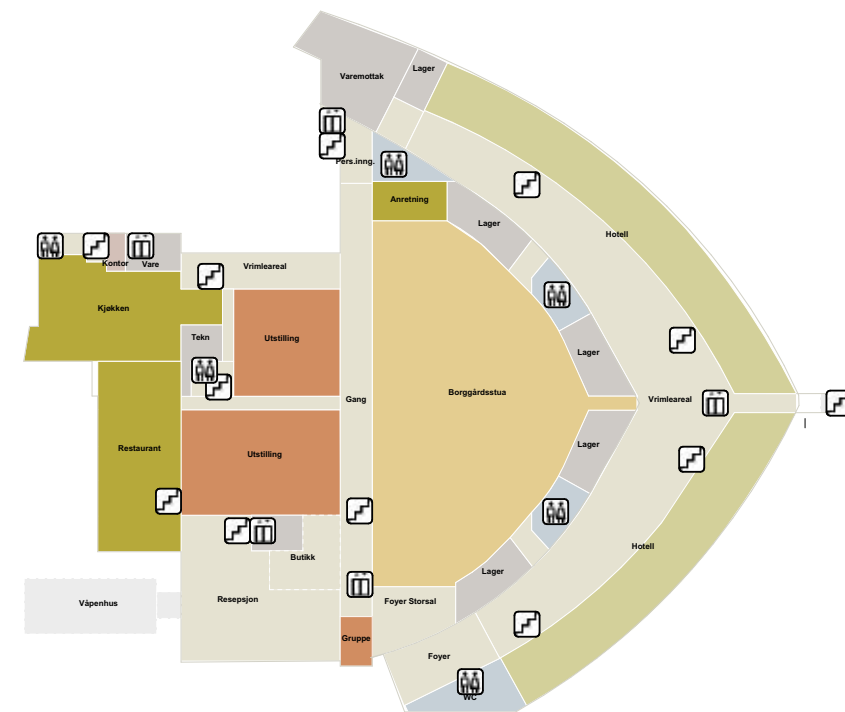
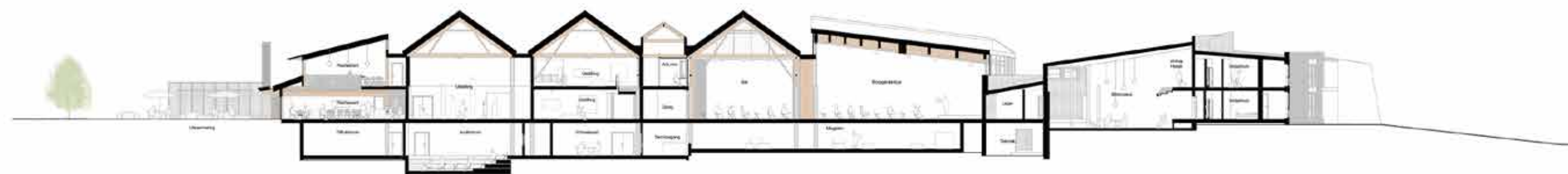
01 Før ankomst har besøkende god mulighet til å forberede seg basert på ønsker og tidsramme. Besøkende vet om transportmuligheter og skilting ønsker velkommen på en hyggelig, informativ måte.

08 Stort potensiale for videreutvikling av besøksopplevelsen gjennom aktiv, fokusert bruk av uteområdet: skape arenaer for læring, menneskemøter, måltider og lek. Det fornyede landskapet inviterer besøkende til å utforske.

Tverrsnitt

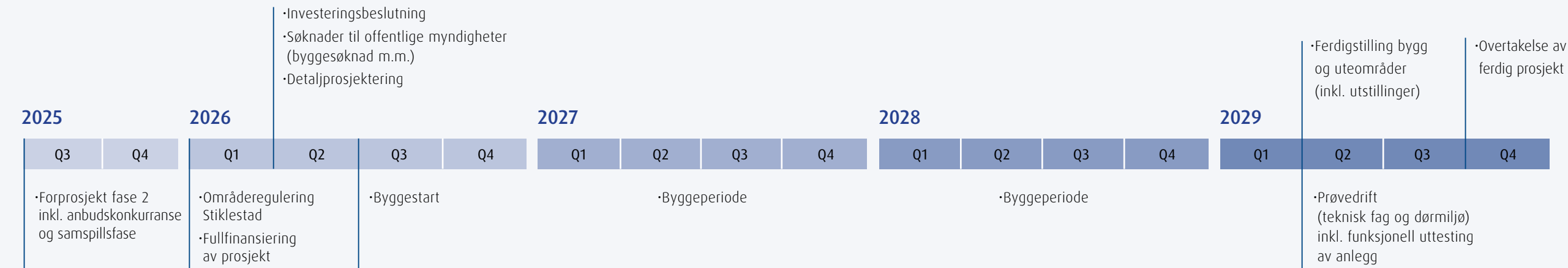

Arealplaner og romprogram

Type	Areal (BTA)
Arbeidsrom	776
Hotell	1 598
Kultursaler	1 277
Magasin	635
Restaurant og servering	849
Teknisk og lager	1 700
Utstilling	944
Vrimleareal	3 444
WC og garderober	612
Totalt	11 952 m²

Tidslinje og fremdriftsplan

Planprosess

Planprosesser koordineres i tett samarbeid med Verdal kommune. Verdal kommune har signalisert at omregulering ikke anses nødvendig for søknad om byggetillatelse for *Stiklestad for nye tusen år* slik prosjektet foreligger. Kommunen vil imidlertid initiere en reguleringsplanprosess for området fra og med primo 2026. Prosessen vil bli koordinert opp mot SNK/Museene Arven, kulturvern-myndighetene og øvrige sektormyndigheter.

Milepelsplan (framdriftskritisk linje fram mot 2030)

Aktivitet	Start	Slutt
Forprosjekt fase 2 inkl. anbudskonkurranse og samspillsfase	Q3/2025	Q1/2026
Områderegulering Stiklestad	Q1/2026	Q4/2026
Fullfinansiering av prosjekt	Q1/2026	Q2/2026
Investeringsbeslutning	Q2/2026	Q2/2026
Søknader til offentlige myndigheter (byggesøknad m.m.)	Q2/2026	Q2/2026
Detaljprosjektering	Q2/2026	Q4/2026
Byggestart	Q3/2026	
Ferdigstilling bygg og uteområder (inkl. utstillinger)		Q2/2029
Prøvedrift (teknisk fag og dørmiljø) inkl. funksjonell uttesting av anlegg	Q2/2029	Q4/2029
Overtakelse av ferdig prosjekt	Q4/2029	

Finansiering

Årlig finansieringsbehov i forhold til tidsplan

Årstall	Andel (%)	Akkumulert (%)
2026	20 %	20 %
2027	30 %	35 %
2028	35 %	85 %
2029	15 %	100 %

Kostnad og finansiering

Gjennom forprosjektet er kostnadsestimatet redusert fra ca. 550 millioner til ca. 420 millioner. Prosjektet bygger på en bred finansieringsmodell: stat, fylke og kommune, egne midler og bidrag fra næringsliv og stiftelser. Grunnet Stiklestad og *Nasjonaljubileet* sin særegne nasjonale betydning legges det opp til en større statlig medfinansiering enn 1/3. Museene Arvens betydelige egenandel knytter seg hovedsakelig til driftsøkonomi: økte driftskostnader skal løses over egen drift, ikke ved å søke varig økt tilskudd fra stat, fylke og kommune. Dette muliggjøres gjennom økte egeninntekter, energiøkonomisering og interne prioriteringer.

Prosjektet bygger på en bred finansieringsmodell bestående av investeringsmidler fra stat, fylke og kommune, egne midler samt bidrag fra næringsliv og stiftelser. Videre legges det opp til at prosjektet skal delfinansieres over ordningen Nasjonale kulturbygg.

Finansieringsstrategien legger opp til at staten dekker en større andel enn 1/3 av det totale finansieringsbehovet, nærmere bestemt 70 %. Denne strategien springer ut fra to hovedgrunner: 1) vektlegging av Stiklestad og *Nasjonaljubileet 2030* sin særegne nasjonale betydning og i forlengelsen av det at museums- og stedsutviklingen på Stiklestad er noe staten bør ta et større finansieringsansvar for enn den tradisjonelle fordelingen og 2) en generelt krevende økonomisk situasjon på både fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

Det er nær dialog med Verdal kommune og Trøndelag fylkeskommune om å oppfylle andelen av lokal og regional finansiering. Trøndelag fylkeskommune ved fylkestinget

har forpliktet seg til å dekke 1/6 av totalkostnaden. En viktig tilleggsdimensjon er finansiering fra næringsliv og stiftelser. Forprosjektet har vist stor regional og lokal medfinansieringsvilje både blant det offentlige og private aktører og næringsliv. Det er også etablert dialog med en rekke potensielle medfinansierer for hovedprosjektet, hvorav flere har uttrykt interesse for å bidra.

SNK /Museene Arvens hovedbidrag til finansiering er knyttet til driftsøkonomi. Økte driftskostnader skal løses over egen drift, ikke ved å søke varig økt driftstilskudd fra stat, fylke og kommune. Dette muliggjøres gjennom energiøkonomisering, økte billett- og utleieinntekter, samt omprioriteringer. Detaljering av driftsbudsjett vil skje i forprosjekt fase 2, men grovkalkyler i fase 1 viser at en slik driftsmodell vil være bærekraftig, også på lang sikt.

Kalkyler

Det er utarbeidet et oppdatert kostnadsestimat for de samlede investeringene knyttet til hovedprosjektet. Totalt er investeringsbehovet gjennom forprosjekt fase 1 redusert med ca. 130 millioner: fra ca. 550 millioner i forstudien til ca. 420 millioner i oppdatert estimat.

Det har vært et sentralt mål å redusere kostnadsnivået uten at det skjer på bekostning av prosjektets innholdsmessige ambisjon. Skissene fra forstudien er bearbeidet med særlig vekt på bærekraftige løsninger, risiko-reduisering, byggbarhet og energiøkonomisering. Funksjonene i hovedbygningen er videreutviklet med utgangspunkt til prosjektets effektmål.

Reduksjonen i finansieringsbehov knyttes hovedsakelig til bearbeidelse av tre områder:

- Plassering av hovedutstilling midt i bygget og utnyttelse av hele arealet i Borggården
- Forenklet og uisolert konstruksjon og materialvalg i ankomstbygg
- Underjordisk varelevering i bakgård skrinlagt.

Ut fra prosjektets modenhet er det innkalkulert en samlet kostnad for uforutsette kostnader, margin og risiko på 25 % av basiskalkylene. Dette i henhold til P85 for det samlede investeringsbehovet. I forprosjekt fase 2 er det planlagt en usikkerhetsanalyse som en kvantitativ og kvalitativ analyse ved overgang fra forprosjekt til hovedprosjekt. Dette vil være et viktig underlag for fastsettelse av risikoavsetting og risikostyring i videre prosjektgjennomføring.

Basiskalkyler er utført delvis av entreprenør og delvis av prosjekterende. Grunnlagskalkylene er basert på sammenlignbare prosjekter i utførelse og kompleksitet. Prosjektets BIM-modell er lagt til grunn for bygningsmessig kalkyle. Erfaringspriser fra sammenlignbare prosjekt med tilsvarende kompleksitet er lagt til grunn for kostnader for tekniske fag og utstilling.

Konto	Aktivitet	Kalkyle	Sum
10-20	Bygningsmessige arbeider inkl. rigg og drift og riving.	BIM-modell	83.000.000
10-20	Forbedring av energitilstand for eksisterende bygg.	Bygningsandel	9.000.000
30	VVS-arbeider	Arealpris	42.000.000
40	Elektroarbeider inkl. anleggsbidrag for trafo	Arealpris	17.500.000
50	Tele og automatisering	Arealpris	8.000.000
60	Heisanlegg	RS	1.500.000
71	Teknisk infrastruktur inkl. Olavshaugen og tiltak for Stiklestad amfi		20.000.000
72	Utomhus i hht. plan inkl. graving/fylling for bygning	Delpriskalkyler av utomhusplan	11.000.000
10-70	Samlede entreprisestkostnader		192.000.000
80	Generelle kostnader (forprosjekt, prosjektering, prosjekt- og byggeledelse, gebyrer m.m.)		21.500.000
81	Utstilling inkl. tekniske innretninger/AV		67.000.000
10-80	Samlet basiskalkyle (kostnader pr. 2024).		280.500.000
91	Forventede tillegg	8 % av 280,5 mill	22.440.000
	Styringsmål		302.940.000
93	Margin/reserve (inkl. forventet lønns- og prisstigning)	17 % av 280,5 mill	47.685.000
94	Merverdiavgift	25 % av 280,5 mill	70.125.000
	Budsjettramme inkl. mva.		420.750.000

Delprosjektene Olavshaugen og Stiklestad amfi

Stiklestad for nye tusen år inkluderer to delprosjekter som det er jobbet med parallelt i forprosjekt fase 1: Stiklestad amfi og Olavshaugen. Begge inngår i det totale finansieringsbehovet for Stiklestad for nye tusen år.

Stiklestad amfi

Stiklestad amfi er arena for den årlige oppsetningen av *Spelet om Heilag Olav*. Amfiet benyttes også til enkelte andre forestillinger, konserter og publikumsarrangement.

Delprosjektet *Stiklestad amfi* er et samarbeid mellom SNK, Verdal kommune og frivilligheten representert ved Spelnemda. Utvikling av amfi ut fra et kunstnerisk og produksjonsmessig perspektiv samt hensynet til publikumskomfort var en hovedanbefaling i utredningen *En levende spelarv på Stiklestad mot 2030* (2023). Utviklingen skal både styrke arbeidet med *Spelet om Heilag Olav* og åpne for større grad av flerbruk. Det påbegynte arbeidet fokuserer på oppgradering av sitteplasser. Verdal kommune har engasjert Sweco Steinkjer til å utarbeide et anbudsgrunnlag for oppgraderingen. Det er nær dialog mellom partene om finansiering.

Olavshaugen

Olavshaugen er et av Norges eldste og viktigste minnesteder. Haugens historie begynte ifølge tradisjonen i 1030 med et treskur brukt for å gjemme kong Olavs lik. Gjennom historien er en rekke monumenter reist på stedet og haugen har vært arena for mange symbolsterke markeringer.

Olavshaugen eies av Fortidsminneforeningen og Olavshaugens historier formidles av SNK. Delprosjektet skal utrede hvordan Olavshaugen kan videreutvikles som minnested og arena for tematisering av historiebruk i et tusenårig perspektiv. SNK og Fortidsminneforeningen har nedsatt en felles arbeidsgruppe som skal utrede fremtidig formidling, forvaltning og universell utforming av adkomst. Gruppen skal levere en rapport innen utgangen av 2025, samtidig med ferdigstilling av forprosjekt fase 2. Formidling på Olavshaugen skal koordineres med formidling i den nye hovedutstillingen.

